

Uvodnik

Ovim, 33. brojem časopis *Pilar* obilježava 18. godinu svoga izlaženja, a izborom tekstova opravdava svoju poziciju višedisciplinarnog časopisa za društvene i humanističke studije. U ovom je broju, naime, objavljeno šest znanstvenih članaka, od kojih su tri povijesne tematike, po jedan demografske i sociološke, te jedan kojemu povijesna podloga služi za sociološko istraživanje. Upravo smo s tim, povijesno-sociološkim člankom i započeli ovaj broj.

Riječ je o članku Kierana Edmonda Jamesa, »A study of Croatian-Australian identity and discrimination faced by Croatian-backed clubs in Australia's elite football leagues«, u kojemu autor u povijesnom kontekstu hrvatskog sudjelovanja u Drugom svjetskom ratu, a na temelju intervjua s dužnosnicima i navijačima hrvatskih nogometnih klubova u Australiji, propituje vrijednosti hrvatsko-australskog identiteta.

Slijedi članak Blanke Matković, »Poslijeratna komunistička represija i križari na hercegovačkom prostoru: djelovanje skupine Ivana Milasa na području Čapljine i Čitluka«, u kojemu autorica u kontekstu hrvatskog organiziranog otpora uspostavi jugoslavenske komunističke vlasti opisuje djelovanje »neretvanske skupine« križara na području zapadne Hercegovine.

U članku »Novi prilozi za Pilarov životopis: dva pisma upućena Josefu Redlichu u 1920-im godinama« Stjepan Matković objavljuje dva dosad nepoznata pisma, koja je Ivo Pilar između dvaju svjetskih ratova poslao uglednom austrijskom profesoru, Josefu Redlichu, te njihov sadržaj uklapa u dosadašnje spoznaje o stajalištima Ive Pilara o Austro-Ugarskoj Monarhiji, južnoslavenskom pitanju, aktualnoj situaciji u Kraljevini SHS i staroslavenskom vjeronanju.

Filip Hameršak je uspio na samom izvoru uhvatiti početke stvaranja »kulture sjećanja« kao organiziranog sjećanja na određeni ključni događaj. On je u svom članku, »Kultura sjećanja između tradicije i avangarde — prilog istraživanju smjernica za povijest habsburških postrojba u Prvom svjetskom ratu«, objavio smjernice ugarskih vojnih vlasti upućene hrvatskim domobranskim postrojbama, o načinu prikupljanja gradiva, njegovoj obradi te sastavljanju povijesti pojedinih pukovnija. U tim smjernicama autor je uz historioografsko-kritički, prepoznao i promidžbeni te osobito memorijalni aspekt pisanja povijesti, koji je ostao neostvaren zbog austrougarskog ratnog poraza i takvih političkih okolnosti koje su u hrvatskom javnom životu omogućile postojanje isključivo srpske kulture sjećanja na Prvi svjetski rat.

Nikola Šimunić je u članku »Obilježja prirodnog kretanja stanovništva Republike Hrvatske 2013.—2019.: zoniranje na LAU razini« istražio obilježja prirodnog kretanja stanovništva Republike Hrvatske (stope nataliteta, mortaliteta i prirodne promjene) na razini gradova i općina, odnosno LAU jedinica u razdoblju 2013.—2019., što je stavio u kontekst perifernosti, odnosno udaljenosti pojedinih LAU jedinica od pripadajućih županijskih središta.

Na kraju, u članku »*Pa uvijek smo živjeli ovako teško...*« Istraživanje putova žena do stambene isključenosti« Lynette Šikić-Mićanović predstavlja istraživanje neadekvatnog, nesigurnog stanovanja i beskućništva među ženama, u kojem se navodi kako žene, koje trenutačno nemaju smještaj i koje su sudjelovale u navedenom istraživanju, ističu nesigurnost smještaja kao trajnu odrednicu svog života, gotovo od najranijeg djetinjstva.

Osim navedenih znanstvenih članaka, u prilogu ovoga broja časopisa *Pilar* objavljujemo prigodan članak »Povodom 200. godišnjice rođenja dr. Ante Starčevića« te dva prikaza knjiga. Jedan je prikaz zbornika radova *Velebiski ustanak*, koji je pod uredništvom Ante Bežena i Ivana Brlića 2023. godine objavio Institut društvenih znanosti Ivo Pilar. Drugi je prikaz knjige Tomislava Jonjića, *Ivo Pilar 1918.—1933. Jugoslavenske godine ideologa protujugoslavenstva*, koju su 2023. godine objavili Hrvatska sveučilišna naklada i Hrvatsko katoličko sveučilište.

Mislav Gabelica